

Rar og fantastisk

*En enkel analyse av sammenhengen mellom kultur, reiseliv og håndverk i det industrielle
fiskeværret Stamsund*

– veien til hjertet mitt?

Den går gjennom veien til hjertet ditt.

Likevel kan du stanse og gjenta:

Jeg kjenner ikke veien til hjertet ditt.

Jo, du kjenner veien til hjertet mitt

for jeg kjenner veien til hjertet ditt.

Den går gjennom veien til hjertet mitt.

Arild Nyquist, forfatter og Stamsundværing

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	3
Informasjon	5
Oppsummering	6
Om Stamsund	7
Fiskeriene i Stamsund	9
Kultur	10
Hurtigruteavgangen	11
Kultur i Stamsund	11
Reiseliv i Stamsund	15
De tusen svingers veg	18
Samarbeidsutfordringer?	20
Kompetanse	21
Et prestisjeprosjekt med lav fremdrift	23
Utvikling av lokalsamfunnet	25
Produktutvikling	27
Utvikling av gårdsopplevelser	28
Uværshule	28
Alpinbakken som reiselivstilbud	28
Sjøbasert samarbeidsprosjekt	29
Valentinesprogram i Stamsund	29
Yoga i midnattsol	29
Rokkvikoteren	30
Havbad	30
Plastposefritt fiskevær	30
Videreutvikling av sommerprogrammet	30
Holmeturer	31
De tusen svingers veg	31
RIB-turer til Valberg	31
Muligheter og konkurransefortrinn	32
Sentralt og midt i Lofoten	32
Naturomgivelser	32
Et rikt kulturliv	32

Et levende fiskevær	33
Slålombakke	34
Burekka	34
Advent og jul	35
Utfordringer	35
Få bookbare opplevelser	35
Samhandling mellom aktørene	36
Maksimal utnyttelse av hurtigrutedriften	37
Mer fokus på kulturturisme	37
Lavere kulturaktivitet på sommeren	38
Anbefalinger til videre arbeid	38

Informasjon

Tittel: Det første skrittet
Forfatter: Ørjan Arntzen

Dato: 15.06.2019	Prosjektansvarlig: Ørjan Arntzen	Prosjektnr: 180134
	Antall sider: 45	Antall vedlegg: Ingen

<i>Oppdragsgiver:</i> Lofoten Matpark	<i>Kontaktperson:</i> Ørjan Arntzen
<i>Stikkord:</i> Stamsund, teater, reiseliv, lokalsamfunn, Vestvågøy, Lofoten, Valberg, turisme	<i>Fagområde:</i> Reiseliv

Rapporten tar for seg sammenhengen mellom reiseliv, kultur og lokalsamfunn i det industrielle fiskeværet Stamsund. Lofoten Matpark har intervjuet og gjennomført prosesser med aktørene i Stamsund.

<i>Fylke:</i> Nordland <i>Kommune:</i> Vestvågøy

Oppsummering

Rar og fantastisk er ord som stadig blir tatt frem om Stamsund. Faktisk har vi hørt så mange varianter av dette at det var helt naturlig å ta dette inn som tittelen på rapporten. I den opprinnelige versjonen av det engelske ordet “rare” betyr rar også sjeldent. Når man går langs fortauet i Stamsund og kommer til Ulf Ms galleri hvor Donald Trump, Vladimir Putin og Kim Il Jung sitter sammen i en Mini Cooper og det ligger en påkjørt mann under bilen - da tror vi mange tenker at dette er både rart og sjeldent - i ordets mest positive forstand.

Stamsund er også fantastisk. Det er fantastisk i sitt uttrykk, som bosted og som historisk fiskevær, men som fantastisk i en mindre direkte betydning betyr det også Stamsund har fantastiske aktiviteter - aktiviteter som utfordrer fantasi, virkelighet og kreativiteten. En forestilling på teatrene eller en tur innom håndverkere eller gallerier vil utfordre den fantastiske siden av enhver person. Stamsund er et sted hvor fantasien (og fisken) har fått strømme fritt. Stamsund er mer av en tilstand enn ett tettsted.

Kort oppsummert er dette en viktig del av Stamsund. I tillegg har vi sett på reiselivet i Stamsund som har muligheten til å bygge på alt det rare og fantastiske som skjer i Stamsund. Reiselivet i Stamsund består av en rekke små aktører hvor mange er nye og mange driver som tilleggsnæring. I tillegg har Live Lofoten etablert sin virksomhet her og fremstår idag som en viktig brikke for de som vil utvikle reiselivsnæringen videre. Med Live Lofoten får Stamsund både sin mulighet til å huse gjester og ha bespisning.

Som i de fleste reiselivsarbeid er lokalsamfunnet viktig, og mange peker på utvikling av tettstedet som et viktig ledd for å utvikle reiseliv. Det pekes her på behovet for kommersielle tilbud som puber og kafeer, men også på behovet om å utvikle gode “byrom” og å få aktivitet i tomme bygg. Til sist er det også en rekke planer hvor aktørene har behov for tett kontakt med kommunen for å få realisert sine planer. Dette gjelder både utvikling av Tørnholmen, utvikling av Live Lofoten og utvikling av nytt Figurteater. Alle tre prosjektene er betydelige prosjekter i en regional målestokk.

Teatrene i Stamsund er ytterst profesjonalisert i det de gjør. Reiselivet bærer derimot preg av morgengry. De stiger på horisonten, men har enda ikke kommet så høyt på himmelen at det er fri utsikt mot solen. Det finnes en vilje til samarbeid mellom reiseliv og teatre og på tvers av reiselivet. Imidlertid kan det tyde på at kapasitet og gjennomføringsevnen er en utfordring for å få gjennomført slike samarbeid. Samtidig er det flere eksempler på vellykkede samarbeid også.

Området Ure, Valberg og Steine holder på å utvikle seg til et ytterst spennende område med svært mange aktivitetstilbud. Mange av aktivitetene vi finner rundt Valberg vil du ikke finne igjen, mange steder i Lofoten: Gårdsutsalg med fokus på ull, hundekjøring, teppemakeri, småskala filmproduksjon og hesteturisme.

Vi anbefaler reiselivet i Stamsund om å jobbe med å utvikle småskala samarbeid. Vi har tro på at utviklingen i Stamsund vil være dynamisk og at det vil være et større og større grunnlag for reiselivsvirksomhet fremover. Gitt at reiselivet har hatt en del utfordringer med samarbeid anbefaler vi at virksomhetene i Stamsund arbeider steg for steg og med mest mulig konkrete prosjekter som gir mest mulig konkrete resultater. Dette vil gi motivasjon til videre samarbeid. Samtidig er det også et potensial til å nå ut med produktene til de som allerede bor her - for å skape Lofoten til et enda mer attraktivt bosted.

En av de største utfordringene er at bedriftene i Stamsund etter vår vurdering har noe behov for en del ekstern hjelp på å få i gang gode samarbeid - samtidig som de ikke er klare for å inngå store forpliktende samarbeidsprosjekter. Lofoten Matpark vil være tilgjengelig for dialog med kommune og bedrifter rundt hvordan dette kan løses.

Som nevnt kan utvikling av Stamsund være mer kompleks enn utvikling av andre steder. Stamsund er ikke først og fremst et sted, men bærer mer preg av å være en tilstand. Eller for å bruke det engelske begrepet: *"It's not a city, it's a state."*

Om Stamsund

Stamsund er et fiskevær på innersiden av Vestvågøya i Lofoten. Fiskeværet var tradisjonelt et fiskevær med havn og havnefasiliteter til fiskerne. Fra gammel tid var utviklingen av fiskeværet sentralt, men også området Svarholt var viktig i sammenhengen Stamsund. Fra Svarholt finner vi de første nedskrevne kildene om Stamsund. I disse kildene beskrives Svarholt som det mest

sentrale området i hele Vestvågøy og på 1800-tallet var Svarholtområdet det mest folkerike området i Vestvågøy. Blant annet kan vi ane viktigheten av området siden kirken er reist nær Svarholt.

Imidlertid er det først og fremst industrialiseringa av fiskeværer i Stamsund folk nevner når de peker på det historiske Stamsund. Utover 1900-tallet bygde gradvis J.M Johansen opp sin virksomhet og i likhet med mange fiskekjøpere i Lofoten hadde han en finger, og om ikke hele hånden, med i det meste som skjedde. Enkelte av de vi har snakket om betegner utviklingen på Stamsund som et *“imperium”* eller som et *“eventyr det er vanskelig å fatte i dag.”* J.M. Johansen var en viktig person for utviklingen av Stamsund, men ikke minst en person historiske kilder forteller at var svært godt likt av folk i Stamsund. Det beskrives *“landesorg”* da væreieren døde.

På denne tiden utviklet Stamsund seg fra å være tradisjonelt fiskevær til å være et industristed basert på fiskerier. Dimensjonene i Stamsund var gjerne større enn dimensjonene i andre fiskevær. J.M Johansen var med på å bygge opp kino, samfunnshus og en rekke viktige kulturelle funksjoner. Ikke minst ble Stamsund satt på det internasjonale kartet med internasjonalt samarbeid som var langt mer omfattende enn det tradisjonelle samarbeidet fiskekjøperne hadde med utlandet.

Da det på 90-tallet var depresjoner og folk ble oppsagt i fiskeindustrien vokste det frem et alternativ til fiskeindustrien. På Stamsund begynte kunstnere og teaterfolk å slå seg ned. Mange peker på vedtaket om å legge Nordland Dukketeaterverksted (nå Figurteatret) til Stamsund som et vendepunkt i hva Stamsund skulle være. Riktignok orienterte Stamsund seg aldri bort fra fisken, men sakte og forsiktig begynte Stamsund å utvikle seg til å også være kultur. Utviklingen av Figurteatret er verdt å bruke litt tid på i seg selv - og den kan du lese mer om i Orkana Forlags bok om Figurteatret i Nordland.

I våre samtaler med bedrifter i Stamsund har vi spurt om Stamsunds identitet. Nærmere bestemt har vi spurt om hva folk forbinder med Stamsund. Flere av bedriftene i Stamsund peker på at Stamsund er mer av et *“globalt”* sted enn et *“lokalt sted.”* Dette kan illustreres med at dersom du spør en innbyggere fra Vestvågøy vil denne personen kanskje ikke peke på at det er så mye spesielt i Stamsund. Naturlig nok vil han kjenne til kulturmiljøet, men kanskje uten å kjenne dette i detalj. Dersom en person resten av Norge kjenner Stamsund er det sannsynlig at han kjenner dette via kulturaktivitetene som skjer på Stamsund. Dersom man nevner Stamsund

i dukketeatermiljøer globalt vil svært mange kjenne Stamsund, flere vil allerede ha vært på besøk og de vil sannsynligvis peke på at dette er et av de viktigste stedene for figurteater i hele verden.

I tilbakemeldingen fra bedriftene om “hva Stamsund er” har det spesielt vært tre ulike fenomener som bedriftene mener definerer stedet:

- **Fisk** definerer stedet både i dag og har hatt stor betydning for Stamsund historisk.
- **Kultur** gir stedet et eget særpreg og som gjør Stamsund til Lofotens “kulturvær.”
- **Hurtigruteanløpene** definerer mye av Stamsund. Flere av bedriftene trekker frem hurtigruta som en del av identiteten til Stamsund.

I tillegg trekker flere frem **opplevelser i Valberg, Steine og Ure** som en styrke for Stamsund.

Fiskeriene i Stamsund

Fisk er en viktig del av både identiteten og dagliglivet i Stamsund. Stamsund ble bygd opp på fisken. Flere av teatrene og butikkene har bygd opp sin virksomhet i lokaler som tidligere har blitt brukt brukt eller er bygd opp av fiskeindustrien. Fiskeindustrien har i dag fortsatt et stort antall arbeidsplasser i Stamsund, og det finnes en relativt stor og aktiv fiskeflåte.

Samtidig forstår i samtale med bedriftene, spesielt de som er fra Stamsund, at dersom man ikke opplevde hvor stor påvirkningen fra fiskeriene var fra gammel tid vil man aldri helt fullt ut forstå det. Blant annet illustreres det at hovedhuset i Stamsund har Lofoten to (!) tennisbaner.

Tettstedet har et utendørs basseng. Dimensjonene av det som skjedde i Stamsund tidligere er ganske enkelt utenfor fattevne for oss som ikke opplevde dette på tett hold.

Til tross for at fisken er sentral både for folk som bor her og for folk som besøker er det ikke nødvendigvis slik at det er enkelt å forstå betydningen til fisken. Bearbeiding skjer i lukkede lokaler hvor man ikke nødvendigvis vet at det er fiskeindustri. Det byggene man gjerne forbinder med fiskerier er i dag tatt i bruk til mange andre formål. I tillegg ser man lite av havna i Stamsund hvis man kommer kjørende med bil. Hvis man ikke aktivt går inn for det kan man fint tilbringe flere dager i Stamsund uten å faktisk være i kontakt med havna eller kystfiskeriene.

Kultur

Stamsund har i dag utviklet seg til å bli et internasjonalt kjent navn for teater. Dette kan være hovedgrunnen til at Stamsund i dag har også to gallerier og flere håndverkere som arbeider i skjæringspunktet mellom kunst- og håndverk. Kultur blir derfor ikke overraskende beskyldt for å være en av de viktigste identitetsmarkørene i Stamsund.

Det er imidlertid en uenighet om Stamsund er mest kjent for kultur eller mest kjent for fiskeriene. Noen mener at kultur er blitt så sentralt at Stamsund de senere år er blitt mer kjent for kultur til tross for at "folk flest" arbeider med fiskerirelaterte ting. Imidlertid er dette uviktig fordi vi kan fastslå at både fiskerier og kulturen er viktig for Stamsund både næringsmessig og identitetsmessig.

Hurtigruteavgangen

Å være et hurtigrutested er ikke noe som folk på Stamsund tar lett på. Å være anløpssted for hurtigrute er åpenbart folk i Stamsund svært stolt av og det er en del av historien til stedet. Kunstneren Scott Thoe forteller i samtale med oss om hvordan han har utsmykket hurtigrutekaia og andre forteller om hvordan folk i Stamsund tar kveldsturen sin ned til kaia for å møte hurtigruta. Bedriftene forteller fremdeles om hvor bittert det er å vite at hurtigruta nå ligger bare 20 minutter i Stamsund - og hva dette gjør.

Bedriftene forteller hvordan hurtigruteavgangene gjør at Stamsund blir et kommunikasjonssted fremfor et sted som ligger i enden av en riksvei. Det er åpenbart at hurtigruta allerede har mye å si for utviklingen av reiseliv i Stamsund. Samtidig viser mange bedrifter til at det ligger et ubenyttet potensiale i det faktum at hurtigruten kommer innom med potensielt mellom 500 og 1500 besøkende hver dag.

Kultur i Stamsund

Kulturlivet i Stamsund er omfattende og mye av det er utført av profesjonelle kunstnere. Stedet har 6 ulike teater og teatersammenslutninger i ulike størrelser og med ulike grader av profesjonalisering. Disse teatrene er Figurteatret, Teater Nord, Eilertsen & Granados, sceneinstruktørordninga, Stamsund Internasjonale Teaterfestival og Dukkenikkene. Stedet har 2 ulike gallerier med Ulf M og Galleri2. I tillegg har stedet flere håndverksbedrifter og deriblant tre bedrifter som driver med keramikk. I tillegg 2 av de som driver håndverksbedrifter er høyt utdannede kunstnere.

De største kunstinstitusjonene i Stamsund har vært der i en årrekke. Teatrene er solide kunstinstitusjoner som er velkjent for folk i Stamsund. Samtidig ser vi at det kreative miljøet i Stamsund er med på å trekke flere kreative folk til å bosette seg i Stamsund. Figurteatret har en betydelig omsetning i en Stamsundkontekst og til å være et teater i distriktet. Stamsund er rett og slett blitt et av de viktigste stedene for teater i Norge.

Denne rapporten skal blant annet se på sammenhengen mellom reiseliv og kultur. Vi har blant annet spesifikt sett på hvordan samarbeidet mellom kulturinstitusjonene og reiselivet er. Av kulturvirksomhetene i Stamsund er det teatrene som har minst med turister “å gjøre.” Dette er ikke unaturlig på grunn av den formen teatrene har. Figurteatret er et produksjonsverksted, TeaterNor er i stor grad et omreisende teater og Eilertsen & Granados produserer teater for et større marked enn bare Stamsund. Av teatrene er det først og fremst Teaterfestivalen som henvender seg til tilreisende. Likevel er det en viktig distinksjon å peke på at de som reiser til teaterfestivalen ikke nødvendigvis blir omtalt som “turister.” De er gjerne “festivalgjengere” eller “teaterfolk” selv om de nødvendigvis også faller innenfor Innovasjon Norges definisjon på turisme.

Selv om teatrene i mindre grad henvender seg til turister betyr det ikke at de ikke ønsker å henvende seg til turister eller at de er uinteressert. Alle vi har vært i kontakt med opplyser at samarbeid mellom reiseliv og teatrene er interessant. De peker også på at reiselivsbransjen er av nødvendighet for teatrene som ofte huser gjester og hvor disse gjestene har behov for spisesteder, drikkesteder, butikker og opplevelser like mye som alle andre som besøker Stamsund. Teatrene forteller også om ulike initiativ på å henvende seg og å samarbeide med reiselivsbransjen. Blant annet har det vært forsøkt på å lage kulturkalender og å utvikle ulike, enkle samarbeidsprosjekter.

Nordnorsk Reiseliv har utarbeidet det de kaller “personas” som er et redskap for å tenke turisme uten å tenke målgruppe basert på nasjonal tilhørighet. I Stamsunds tilfelle kan det være logisk å tenke at mennesker som liker kultur og er opptatt av kunst vil lettere velge Stamsund enn andre typer målgrupper. De ulike målgruppene har ulike egenskaper, men det egenskapene som kjennetegner “kulturturister” er at de bruker mye penger lokalt og at de er ganske ressurssterke. En slik målgruppe vil for Stamsund være noe ulikt den tradisjonelle turisten som kommer til Lofoten. Reiselivet i Lofoten trekker kanskje først og fremst turister som er opptatt av natur, og dette er en målgruppe med noe lavere betalingsvilje og som også bringer med seg noen utfordringer rundt slitasje og vedlikehold.

Teatrene peker selv på sommerprogrammet til E&G og teaterfestivalen som de to største samarbeidsarenaene mellom reiseliv og kultur. I tillegg til dette har det, med noe varierende

omfang, vært aktiviteter rundt advent- og jul. Samarbeidene har hatt ulik mfang og natur, men det har likevel vært noen former for samarbeid rundt dette.

Lofoten Matpark opplever at den største utfordringen for utvikling av samarbeidsprosjekter i kulturbransjen er at det er dårlig utviklede samarbeidsarenaer og at det mangler en koordinerende instans mellom kulturektoren og reiselivssektoren. Det kan virke som om de ulike "bransjene" har nok med å koordinere egne virksomheter, og at derfor samarbeidstiltak og kontakt er vanskelig å videreføre på en permanent basis. Teatrene blir beskyldt, også av seg selv, for å være litt for interne. Samtidig er det vanskelig å se i vårt arbeid at teatrene ikke er åpne for samarbeid.

Internt i kulturområdet er samarbeidet og kunnskapen om de ulike bedriftene svært god. I våre samtaler med kunstnere og håndverksbedrifter får vi høre om leverandørsamarbeid og kunnskapssamarbeid. Man forteller om en bransje hvor man enkelt kan ta kontakt for å utvikle kunnskap og kompetanse når man oppdager problemer i egen bedrift. Vi opplever at de fleste bedriftene som arbeider med kultur er svært tett sammenvevd og det av den grunn er bred kjennskap til hva de ulike aktørene som arbeider med kultur gjør.

Teatrene peker imidlertid på at samarbeidet med reiselivet ikke må gå ut over den kunstneriske integriteten. Flere av de som arbeider i kulturbransjen har møtt forespørsler som de opplever som lite respektfulle og bærer preg av at man ikke forstår kulturbransjen fullt ut. Forespørsler om å donere verdifulle malerier eller drive "ablegøyer" på hurtigrutekaia mener teatrene og kunstnerne ikke ligger innenfor deres virksomhetsområder og ikke minst er kostbare tiltak for kulturinstitusjonene. Derfor er forståelse av hva de ulike bransjene driver med en forutsetning for samarbeid i Stamsund. Selv om rapporten avdekker at kulturbransjen så absolutt er interessert i samarbeid med reiselivet er det likevel viktig at man gjør det på de premissene som ligger i det to bransjene.

Teatrene peker på at de tar et samfunnsansvar utover det rent kunstneriske som ikke kommer like enkelt frem. Det mest åpenbare er at teatrene bidrar til at Stamsund er et spennende og dynamisk sted hvor det stadig er nye, spennende og til dels store teaterarrangementer. Samtidig kommer det ikke godt frem at teatrene har stadige behov for leveranser fra lokalsamfunnet. Spesielt figurteatret har et stort behov for lokale leverandører på mange ulike

områder og bidrar derfor økonomisk inn i lokalsamfunnet. Teatrene bidrar i tillegg til å ivareta viktige historiske bygninger og bidrar til at disse bygningene er åpen for publikum.

En av de vi snakket med peker på at det finnes et potensiale for tettere samarbeid med næringslivet i Lofoten. Tilbudene teatrene har kan godt kjøpes opp av bedrifter som ønsker å gi et teatertilbud til sine ansatte. Dette kan være med på å støtte teatrene økonomisk. Teatrene er også avhengig av midler for å utvikle seg og utvikle samarbeid på lik linje med det øvrige næringslivet.

Utenfor teatermiljøene ser vi at mange av kulturbedriftene henvender seg til reiselivet. Galleriene er svært opptatt av at turisme er en del av deres kundegrunnlag. Spesielt Galleri2 som ligger 100 meter fra hurtigrutekaia peker på at det var en svært alvorlig endring i kundegrunnlaget deres da hurtigruten i kombinasjon innskrenket liggetiden til 20 minutter. Dette i kombinasjon med at de nye billettsystemene gjør at folk bruker svært lang tid å komme seg på land gjør at de færreste hurtigrutegjestene tar seg tid i å besøke noe mer enn kaiområdet i Stamsund. Det kan også nevnes at hurtigruten sin ankomsttider er gjerne utenfor vanlig åpningstid til butikkene. Nordgående hurtigrute ankommer klokka 19.00, og sørgående kommer klokka 22.30.

Flere håndverksbedrifter arbeider også tett på reiselivet. Noen av bedriftene ligger tett opp til kunsthåndverk, mens andre bedrifter er tettere på tradisjonell håndverk. Flere av bedriftene ønsker å utvikle seg til å bli en produkt- og opplevelsesaktør i Stamsund og omegn, og flere av bedriftene forteller også om hvordan de samarbeider med reiselivsbedrifter ved å være leverandør av produkter. På grunn av de store antallet håndverksbedrifter i Stamsund og rundt Valberg har vi bare fått snakket med noen av disse, men inntrykket er at håndverksbedriftene er avhengig av turisme og av turistbransjen på en annen måte enn resten av kulturaktørene.

Til tross for at stor andel av håndverksbedrifter finnes det ingen samlet utsalgssted for disse i Stamsund. Det er ikke sikkert at dette er naturlig da noen av bedriftene allerede har investert i egne utsalgssteder, mens andre bedrifter igjen ikke har eget utsalgssted. Det ligger et potensiale på å se på muligheten for å koordinere utsalg av egne varer om sommeren. Dette kunne også være et bidrag til å få tatt i bruk gammel bygningsmasse i fiskeværret. Et samlet utsalgssted vil ha mindre kostnader å utvikle et eget sted for hver bedrift. Det er også muligheter

for samarbeid rundt uformelle, kortsiktige utsalgssteder, arrangementer på sommertid eller i forbindelse med andre kulturarrangementer.

Vi har tidligere pekt på Stamsunds svært internasjonale historie. Kulturnæringene bidrar i stor grad til å videreføre denne arven. Det er tre teatre med samarbeidspartnere over hele verden og et galleri med tett samarbeid med Russland og med Tanzania. Flere av de andre bedriftene vi har snakket med har også samarbeid internasjonalt. Samtidig bidrar reiselivsnæringen til å øke internasjonaliseringen på stedet.

Reiseliv i Stamsund

Vårt inntrykk av reiselivet i Stamsund er at det er fragmentert, noe uoversiktlig og preget av å ha et betydelig potensiale på samarbeid både på tvers i reiselivsbransjen og med andre relevante samarbeidsbedrifter. Årsaken til at det er slik er åpenbart at de fleste reiselivsbedriftene i Stamsund er små og med begrenset kapasitet. Samtidig gjør dette at reiselivet i Stamsund er en uåpnet skattekasse hvor man kan finne gull dersom man graver seg litt ned i innholdet.

Inntil nylig var også overnattingskapasiteten svært fragmentert og begrenset. Det har vært overnatting, men det har ikke vært noen større aktører som har arbeidet strategisk for å få gjester til sin destinasjon og til sin bedrift. Det må sies at det finnes flere overnattingstilbud som er spennende i Stamsund, men totalt sett har dette vært en utfordring sammenlignet med Moskenes, Ballstad og Svolvær. Dette har gjort at turismen i Stamsund i for stor grad har vært dagsturisme, men selvfølgelig med unntak. Dette fører igjen til at det er vanskelig å utvikle et helhetlig tilbud hvor opplevelser er sentralt.

Imidlertid er etableringen av hotellet Live Lofoten et viktig skritt for å skape en helhetlig destinasjon. Hotellet bidrar til en større helhet i overnattingen og er med på å sette Stamsund på "overnattingskartet" på en annen måte enn aktørene tidligere har greid å gjøre. Naturlig nok betyr også hotellet en økt konkurranse mellom overnattingsaktører, men konkurranse i reiselivsbransjen handler nok først og fremst om å få folk til å velge Stamsund fremfor andre

mulige destinasjoner. Vi vil derfor peke på etableringen av hotellet som et viktig skritt i å utvikle en fullverdig destinasjon for overnatting, bespisning og opplevelser.

Flere peker også på at Justad Rorbuer er et verdenskjent vandrerhjem etter å ha vært svært omtalt i verdens reiselivspresse. Dette er riktignok noen år siden. Berømtheten har imidlertid hengt ved, og Justad Rorbuer fremstår idag som et populært lavterskeltilbud i Stamsund. Det er ikke uvanlig å se backpackere med tommelen klar for skyss, mens de sleper seg avgårde mot Stamsund etter endt dag.

Vårt inntrykk er også at AirBNB er av en viktig betydning for overnattingskapasiteten på Stamsund. Det finnes flere svært små aktører som tilbyr korttidsutleie via rorbuer eller rom i hus. Dette gjør at bilder over overnattingssteder er noe uoversiktlig i et samarbeidsperspektiv, men ikke nødvendigvis uoversiktlig for turister som er på leting etter et sted og bo - og bruker de tilgjengelige verktøyene.

Aktørene i Stamsund er også interessert i Tørnholmen. Det knyttes forventninger over hvilket konsept og hvilket potensiale som ligger der for reiselivet. Dette pekes på av mange aktører som en av de mest spennende muligheter til å utvikle fiskeværret og å utvikle reiselivet.

Bespisningstilbudet i Stamsund er også beskjeden. Åpningen av middager på Skjærbrygga er svært viktig, og det finnes også lunsjtilbud ved for eksempel Fiskarheimen. Likevel er behovet for både en kafe og et lunsjsted viktig for å gjøre stedet mer attraktivt i reiselivssammenheng. I løpet av arbeidet vårt i Stamsund lærte vi også at det foreligger planer for å åpne kafe. Flere overnattingsplasser kan bidra til å øke kundegrunnlaget for spisestedene i Stamsund.

Det finnes et tilfang av opplevelsestilbud i Stamsund med en hovedvekt på naturopplevelser. Live Lofoten tilbyr opplevelser fra hotellet, men det finnes også en del andre opplevelsestilbud i selve Stamsund med bl.a. fisketurer og RIB-turer.

Flere trekker frem at det ikke finnes noen spesiell grunn til å dra til Stamsund idag. Det mangler et skikkelig helhetlig tilbud som kan bidra til å lokke turistene her. Kulturlivet er et potensiale for å ha noe ingen andre har, men per i dag er det ikke et attraktivt tilbud for turister fordi det i liten grad er tilgjengelig for turister. Stamsund har derfor mye av de samme kvalitetene som resten

av Lofoten, men har et lite handikap på grunn av at tilbudet ikke er så helhetlig som turistene kan ønske seg.

Likevel ser det ut som om det største tilfanget av opplevelser ligger langs Valbergsveien. Her finnes det både håndverksbedrifter, potensiell gårdsturisme, hesteriding og små håndverksbedrifter. Dette er opplevelser som i stor grad allerede eksisterer i en eller annen form og kan brukes av reiselivsbedriftene allerede i dag. Vi opplever at det er kontakt mellom reiselivsbedriftene, men at det i liten grad er fokus på å utvikle samlede reiselivsprodukter for området.

I tillegg ligger det et betydelig potensiale i samarbeid mellom kultur, teater og reiseliv i utvikling av opplevelser. Her finnes det mange muligheter. Aktørene vi har snakket med peker på at det ikke nødvendigvis trenger å være en teateroppsetning eller en kunstutstilling. Dette kan være for eksempel guidede turer i teatret, to timer med dukkeverksted eller malekurs. Slike eksempler kommer bedriftene med som mulige behov, og som både kan bringe inntekter og samarbeid med reiselivet.

De tusen svingers veg

Sammen med en workshop med bedriftene introduserte en av gruppene begrepet “*de tusen svingers veg*” om vegen mellom Valberg og Sundklakk. Begrepet viser til at området er eksotisk, utilgjengelig og med en vill og vakker natur. Begrepet ble lansert for Valbergveien, men er like dekkende for lokalvegene til Ure og Steine også. Langs disse veiene ligger forholdene til rette for en kombinasjon mellom kultur- og naturopplevelser. Flere små og spennende aktører arbeider med ulike prosjekter langs veiene. Blant annet kan man finne Aimees Farms gårdsutsalg, Lofoten Wool har eget gårdsutsalg med fokus på ull, Lofothest har egne opplevelsesturer med hest, Fillemannen har utsalg for gulvfiller, det er hundekjøringstilbud og flere andre aktører har mer nisjepregede aktiviteter langs veien. Det finnes per i dag ingen samlet markedsplattform for disse aktivitetne.

Det er en spennende natur langs veien med muligheter for å nå en av Lofotens største utmarken. I fjellrekken mellom Hagskaret og Hellosan er det betydelig områder å utfolde seg for de som er glad i naturen. Samtidig er det kort veg opp på fjellet og flere veier opp til naturområdene. Lofoten Farm Trail har dessuten utviklet en gammel ferdselsåre som forbinder Valberg med Borge. Langs Lofoten Farm Trail kan man ta turen til Reinmo gård eller til Aalan Gård, og det er også enkelt å komme seg til Vikingmuseet via å gå over fjellet.

På Ure er det om sommeren en åpen kafe hvor man kan nyte kaffe, og deretter ta seg en tur innom det historiske fiskeværret. Mange av aktørene fremhever området som å ha et stort potensiale for sykkelturisme på grunn av den lave farten og de mange attraksjonene. Sykkelturismen kan ta utgangspunkt i Stamsund og man kan velge ulike ruter både til Ure, Steine og Valberg.

Litt av utfordringen for Valberg er at avstandene er relativt store mellom aktørene som driver med reiseliv og kultur. Selv om det er mange potensielle opplevelsestilbud er det få bookbare

aktiviteter i området. Turistbedriftene er små, nisjepreget og mer “dropin-bedrifter” enn bedrifter som har systematisert markedsføring, booking og tilgjengelighet. Dette vil naturlig komme i større grad etterhvert, og mange av bedriftene har et potensiale på å arbeide med opplevelsesturisme utover kun egne produkter.

Mange peker på at Valberg har et potensiale for sykkelturisme, og at dette kan være et samarbeidsprosjekt mellom Valberg og Stamsund. Blant annet har vegvesenet lagt Nasjonal Sykkelrute Nr. 1 via Valbergsveien. Til tross for at geografien og trafikkbildet er et argument for en satsing på sykkelturisme pekes det på at for å få en god opplevelse for syklende er det behov for bedre infrastruktur. Selv om nasjonal sykkelrute ligger langs vegstrekningen finnes det ikke toaletter langs ruta, og det er også vanskelig å få kjøpt mat fra dagligvare eller restauranter.

Å utvikle sykkelturisme videre i Valberg kan være svært interessant ut fra de egenskapene som finnes i området. Her er mange småskala bedrifter og gårdsutsalg som innbyr til sakte reising. Det er også en spennende natur og muligheter for å utforske områdene nærmere. Hvis vi går tilbake til Nord-Norsk reiselivs utvikling av et sett med målgrupper for reiselivet i Nord-Norge har Valbergsområdet et potensiale for å arbeide med “saktereisende” og med mennesker som vil reise med å være frakoblet. Sykkelturisme er en åpenbar mulighet i Valberg.

Dårlig infrastruktur er pekt på som en utfordring langs de “tusen svingers veg”. Det er vanskelig å komme til Valberg med kollektivtransport, og det er enda vanskeligere om forbindelsen er Stamsund til Valberg og ikke Leknes til Valberg. Internettforbindelsen til Valberg blir også utsatt for kritikk. Imidlertid peker Runa Sundsfjord i FLO og Lofothest på et moment i dette:

“Vi kan gå rundt å irritere oss over dårlig infrastruktur eller vi kan bruke det til vår fordel. Vi kan profilere Valberg som et sted for sakte turisme. Det at det er dårlig internettforbindelse er en fordel dersom gjestene våre faktisk vil være offline.”

Samarbeidsutfordringer?

Flere av bedriftene har hevdet at det finnes utfordringer for samarbeid, og har med dette pekt på at det i liten grad samarbeides i dag. Det har vært forsøkt flere ganger, men det har ikke lyktes å få til gode samarbeid mellom reiseliv og kultur i Stamsund. Mange av bedriftene virker noe oppgitte og demotiverte over det de opplever som en uheldig situasjon.

Samtidig ser vi i vårt arbeid at det også finnes eksempler på det motsatte.

Leverandørsamarbeid mellom reiseliv og teater foregår når det det trengs og vårt inntrykk er at det er en ganske uproblematisk form for samarbeid. Eksempler på dette er gjerne overnatting for teatrene, bespisning eller ulike typer kjøp av tjenester.

I tillegg ser vi at det samarbeides spesielt godt internt i kulturbransjen. Her er det aktører som kjenner hverandre og stoler på hverandre. Internt i bransjen forstår man seg selv og dynamikken bedre enn utenfor. I reiselivsbransjen samarbeides det også, men samarbeidene i reiselivsbransjen er gjerne med bedrifter utenfor Stamsund. Bedriftene samarbeider med aktører utenfor Stamsund på utviklingsarbeid og med salg og kjøp av tjenester. Utenfor Stamsund har man funnet de aktørene man har god kjemi med og de som trenger tjenestene man tilbyr. At samarbeidene er mye rettet mot resten av Lofoten har sannsynligvis også med at reiselivsbransjen i Stamsund er av begrenset størrelse.

Vi registrerer at det er bedrifter som er mer samarbeidsorientert enn andre, mens andre bedrifter ikke ønsker å inngå forpliktende eller uforpliktende samarbeid som oppleves som en tidstyv. Dette er en vanlig situasjon de fleste steder og spesielt der det ikke eksisterer samarbeid fra før. Noen bedrifter vil naturlig nok bli "samarbeidspionerer," mens andre bedrifter vil komme med når de ser at samarbeidet lønner seg økonomisk og ressursmessig.

Overnattingsaktører har utviklet enkle måter for samarbeid, og det finnes en facebookside hvor aktørene i Stamsund kan holde kontakten. Dette er en enkel form for samarbeid som kan gi en del positive ringvirkninger. I tillegg er det vanlig å fremsnakke andre bedrifter i Stamsund og prøve å gi tips til aktiviteter lokalt. Samtidig som dette blir nevnt av flere som enkle og viktige

samarbeidsområder er det flere som peker på at de ikke har den fulle oversikt over hva som faktisk finnes.

Vi opplever derfor ikke at Stamsund først og fremst har utfordringer med samarbeid. Man samarbeider når man må og dersom sjansen skulle by seg. Så på sett og vis kan man si at Stamsund lider mest under av at det er et lite utbredt samarbeid i dag, og at det igjen kan gjenspeile seg i en kultur hvor samarbeid ikke er fremst på agendaen. Det å starte nye samarbeidsrelasjoner - selv innenfor et geografisk lite område - er mer krevende enn å opprettholde eksisterende samarbeid. Vår konklusjon rundt samarbeid er derfor at det ikke finnes spesielle utfordringer knyttet til samarbeid utover at det ikke er så vanlig. Om samarbeid er ønskelig i Stamsund kan selvfølgelig det være en alvorlig nok diagnose.

Imidlertid opplever vi en mistenksomhet rundt agendaen til ulike aktører. Man er bekymret for at bedriftene er mest ute og mele sin egen kake. Enkelt bedrifter blir beskyldt for å være introvert og ikke være interessert i samarbeid. Dette kan være et problem, men det kan også være en overkommelig utfordring som handler mest om å skape større forståelse for hverandre.

Lofoten Matpark har tro på at måten å samarbeide i Stamsund er ved små, men konkrete grep. Det må utvikles samarbeidsarenaer og det må utvikles en ansvarsfølelse av bedriftene som kan gjøre at de bidrar til å fremtidige i samarbeidsrelasjoner. Vi tror dersom man finner 3-4 små samarbeidsprosjekter så vil eierskapet til samarbeidet komme av seg selv. For å sikre at man ikke bruker for mye ressurser på å utvikle samarbeidet fremfor å arbeide med kjernevirksomheten anbefaler vi at man identifiserer noen nisjesamarbeid mellom aktører som har felles interesser. Det er ønskelig fra bedriftenes side at et slikt samarbeid følges av en prosessleder som kan være med å rådgi og sørge for fremdrift i prosessen.

Kompetanse

Prosjektet har hatt et kompetansefokus på den måten at Lofoten Reiselivsfagskole har vært på seminar med bedriftene for å fortelle om behovet for å øke kompetansen i reiselivet. I Stamsund finnes det to ulike måter å se på dette med kompetanse på. Teatrene og kunstnerne representerer et kraftsentrum for kompetanse, og de representerer en sammensetning av

kompetanse som sannsynligvis er ganske unik for et slik sted i nasjonal sammenheng - og vi drister oss til å se at det er unikt også i global sammenheng.

Når det gjelder reiselivet er bedriftene i Stamsund hovedsakelig svært små bedrifter. I noen sammenheng er det nesten mer relevant å snakke om erfaring enn kompetanse. Det er unaturlig å anbefale ei bedrift som leier ut en eller to rorbuer om å øke sin kompetanse på reiseliv, men det er mer naturlig å be en bedrift vurdere hvordan de skal øke sin praktiske erfaring med samarbeid og produktutvikling ved samarbeid og ved å lære av andre.

Reiselivet er likevel en "bransje" som bør ha oppmerksomhet rundt kompetanse. Mange av bedriftene, også i Stamsund, er relativt ny. For mange handler det om at kompetansen deres ligger i et kjerneprodukt som fiskerier, dyrehold eller at man er ekspert på sin historiske rorbu, mens selve reiselivskompetansen er noe man har bygd opp med erfaring. Kompetanse kan være en mulighet for å utvikle egen bedrift, men i mange sammenhenger kan det også være en inspirasjon og en motivasjonsfaktor som er like viktig som å utvikle kunnskapen. Kunnskap kan handle om evner og egenskaper til å gjennomføre sitt håndverk på en god måte, men dimensjonen med nettverk, utviklingsmuligheter og ideer er nesten like viktig.

Reiselivet i Lofoten er i endring. Det blir flere bedrifter og flere av bedriftene ansetter folk i full tid - enten seg selv eller ansatte. Da blir fokuset på kompetanse langt viktigere. I en bransje hvor langt flere er avhengig av å leve av sin egen bedrift fordi de har ansatte folk og fordi de har profesjonalisert bedriften vil kompetanse være et konkurransefortrinn.

I Stamsund er det noen profesjonelle reiselivsbedrifter (profesjonell den forstand at reiselivet representerer ansatte eller at reiselivsvirksomheten er eiernes hovedinntekt), men mange av bedriftene er drevet som tilleggsnæring eller med idealistiske målsetninger. Sannsynligvis vil utviklingen være i Stamsund, lik den vi ser i resten av Lofoten, at reiselivet blir en viktigere næringsvei for de som bor og lever i Stamsund. I en slik kontekst vil også kompetanse være en konkurransefaktor. Kvalitet, dyktighet og vertskap vil være en måte å få besøkende til å velge deres bedrift fremfor andre bedrifter.

Kultursektoren er, som nevnt, en kunnskapshub for det de gjør. Kultursektoren har naturlig nok lavere kompetanse på reiseliv, og det er heller ikke noe poeng at man skal bygge seg opp reiselivskompetanse når man primært skal arbeide med teater. Noen bedrifter er i

skjæringspunktet mellom håndverk, kunst og reiseliv, og for dem er det mer naturlig å bygge reiselivskompetanse.

Et godt poeng for det videre arbeidet er imidlertid ikke at teatrene skal bygge kompetanse om reiseliv og at reiselivet skal bygge kompetanse om teater, men derimot burde man skaffe seg erfaring om hverandre. Dette kan gjøres ved å delta på arenaer som er relevant for både kunst og reiselivet. Sannsynligvis er det flere arenaer i reiselivet som kan være relevant for kunst enn motsatt. Stamsund kan aktivt også være med på å bygge egne fellesarenaer som bedriftene kan delta på. Dette er ikke direkte kompetansebygging, men mer en tanke om kunnskapsdeling og erfaringsdeling med mål om å bli kjent med hverandre og hverandres bransjer.

Et prestisjeprojekt med lav fremdrift

Et av de prosjektene som allerede er initiert i Stamsund er utviklingen av et nytt bygg til Figurteatret i Stamsund. Mange av aktørene vi snakket med peker på dette arbeidet som helt sentralt i utviklingen av Stamsund generelt, og spesielt utviklingen av teatrene. Kort sagt handler det om at Figurteatret har vokst ut av sine nåværende lokaler, og ønsker dermed å bygge et nytt og moderne teater med de fasilitetene et teater som arbeider med artister fra hele verden kan ventes å ha. Både grunneiere i Stamsund og teatrene er opptatt av dette bygget.

Teatermiljøet i Stamsund mener imidlertid at dette kan ha effekt utover det rent kunstneriske. De peker på at den unike kompetansen man har i Stamsund kan bidra til å hente inn

ringvirkninger utover det rent kunstneriske. Det kan være i form av utdanning eller i form av andre typer kunnskapsproduksjon. Blant annet har det vært snakket om folkehøgskole. Uansett hvilke ringvirkninger en slik teaterproduksjon kan ha så er det viktig å erkjenne at den kunnskapen teatrene, og spesielt Figurteatret, besitter er av en unik art som gir Stamsund er fortrinn på mange områder. I Stamsund kan man dermed få til mye mer enn bare kjernevirksomheten dersom man fokuserer på ringvirkningene. Å ha et figurteatermiljø i verdensklasse betyr også at man kan konkurrere med miljøer i hele verden om hva enn produktet skulle være. Samtidig er dette ikke først og fremst Figurteatrets ansvar, men realiseringen av et hensiktsmessig nybygg kan bidra til å skape ringvirkninger utover kjernevirksomheten i Figurteatret.

Imidlertid er fremdriften i arbeidet lavt og i våre samtaler opplever vi at aktørene i Stamsund frykter at bygget ikke blir realisert. Det kan synes som om prosjektet stopper opp i den politiske prioriteringen av prosjekter som skal jobbes videre med, og dermed drar det ut.

Hvilke ringvirkninger dette vil ha på forholdet mellom reiseliv og kulturliv er uvisst, og det er ikke nødvendigvis den viktigste delen av utviklingen av et nytt bygg. Samtidig ligger skissene til bygget nesten vis-a-vis hurtigruten, og det er nesten utenkelig at det ikke skal finnes en forbindelse mellom reiseliv og kultur i et slikt bygg. Likevel ber vi de offentlige aktørene som er involvert i dette prosjektet om at de er obs på tidsaspektet i arbeidet, og at det jobbes systematisk for å komme videre til neste nivå.

Utvikling av lokalsamfunnet

Sammenhengen mellom reiselivsutvikling, kulturnæring og lokalsamfunnsutvikling er ofte tett. Et godt samfunn for å bo i er ofte et godt samfunn for å besøke. Derfor er det naturlig at vi også beskriver de mer generelle tilbakemeldingene rundt Stamsund. Dette er tilbakemeldinger som ikke nødvendigvis er relatert til reiselivsnæringen, men mer rundt samfunnsutvikling og lokalsamfunnsutvikling. Som alle andre næringer er både reiselivsnæring og kulturnæring avhengig av at samfunnene de befinner seg i skal være gode å bo i og attraktive å rekruttere folk til.

Flere peker på at mange bygninger i sentrum av Stamsund står tomme. Disse bygningene er sentralt plassert i sentrum og er med på å forringe bildet av Stamsund som det aktive fiskevær. Det pekes spesielt på at det gamle rådhuset og det gamle posthuset er viktige bygninger i en historisk sammenheng. I tillegg ser vi at flere håndverkere og nisjebedrifter etablerer seg og arbeider med å finne marked og lokaler. Mange av disse bygningene burde være svært ettertraktet for nyetablerere. Vi har derimot ikke gått inn og sett på hvilke underliggende årsaker som ligger til at bygningene står tomme.

Samtidig som at tom bygningsmasse representerer et potensial for næringsutvikling har også mange av bygningene en historisk verdi. Bygningene er posthus og har hatt andre viktige funksjoner i fiskeværret. At bygningene ikke huser funksjoner i dag betyr også at historien er mer utilgjengelig for lokalbefolkningen og for besøkende i fiskeværret. Naturlig nok er man nødt til å ha leietakere eller kjøpere for å sikre at det blir "folk i husan," men dette blir pekt på som et område hvor Stamsund kan utvikle seg på.

Flere peker på mangelen på et offentlig møtested i form av en park eller et torg. Nedre del av Stamsund er per i dag det mest urbane stedet på Vestvågøy med kort vei mellom husveggene og bærer preg av en urbanisering hvor de stedlige kvalitetene kan minne om en by. Vår påstand er at Stamsund minner om en by i større grad enn dagens regionsentrum Leknes - som ligger under 15 minutter unna. Likevel er mangelen på et samlingspunkt - eller et naturlig midtpunkt - på tettstedet noe flere peker på som en mangel i stedkvalitet.

Flere har også sett seg ut området hvor J.M Johansens plass møter Steineveien som en godt byrom for utvikling av et torgområde. Stedet ligger sentralt ift. butikker, teater og servicetilbud, og har en fin, intim beliggenhet i et "slags" kvadrat. Å utvikle et byrom vil ha stor verdi for de som bruker Stamsund, men også ha en tilleggsverdi for besøkende gjester. Flere av håndverksbedriftene peker på at uterom kan brukes aktivt av dem, og flere peker på at et slikt rom også vil kunne brukes aktivt ved arrangementer som teaterfestivalen.

Som nevnt tidligere er Tørnholmen ei øy som flere aktører mener har et stort potensiale. Det pekes spesielt på muligheten til å utvikle et stort antall tomter som både kan være til næringsformål og til boformål. På Tørnholmen får man dessuten se "det ekte" Stamsund med fiskebåter, rorburekke og maritimt havnemiljø. Dette er ikke nødvendigvis i tilfellet om man kommer kjørende langs veien, og undertegnede prosjektleder fikk et helt nytt inntrykk av Stamsund etter å ha vært på Tørnholmen.

Vestvågøy Kommune er en viktig aktør i utviklingen av Tørnholmen. Dette gjelder både arealbruk, men også vei- og broløsning til Tørnholmen.

Flere av bedriftene vi har vært i samtaler med har blitt spurt om de er mest interessert i å delta i et faglig nettverk som fremmer deres profesjon og yrker eller om de ønsker å delta i et mer

stedsspesifikt nettverk som fremmer utvikling i Stamsund. Mange peker på at det mest interessante ofte er de faglige nettverkene, men på grunn av tilhørighet og samfunnsansvar så faller ofte bedriftene ned på at de ønsker å arbeide i et nettverk for Stamsund og omegn. Dette viser at bedriftene vektlegger samfunnsansvaret høyt. Teatrene peker igjen på at de allerede er medlem av mange faglig nettverk som sannsynligvis vil være langt mer attraktivt enn hva vi kan skape lokalt, men at strategisk arbeid med stedet finnes ikke per i dag.

Vestvågøy Kommune får skryt for å støtte opp om både reiselivsbedrifter og kulturbedrifter. Bedriftene opplever imidlertid at vi er i en tid i dag hvor det er vanskeligere å få prioritert ressurser til utviklingstiltak og peker på at dette gjerne er en helhetlig del av kommuneøkonomien. Imidlertid opplever de fleste bedriftene at kommunen er interessert og fremoverlent i møtet med deres bedrifter. Historisk sett pekes det på at kommunen har vært veldig sentral i oppbygginga av teatermiljøene.

Produktutvikling

For å gjøre rapporten mer konkret inviterte vi reiselivsbedriftene på et arbeidsmøte om produktutvikling. På dette arbeidsmøtet møtte det opp rundt 20 bedrifter, virksomheter og enkeltpersoner som alle ønsket å arbeide med å utvikle Stamsund. Bedriftene ble delt inn i tre grupper, og ble bedt om å utvikle ulike tema. Dette resulterte i konkrete ideer som går ant å arbeide videre med.

Innholdsbrochure

I samarbeid med Fabrikken Næringshage ble det i 2017 arbeidet med å utvikle en innholdsbrochure som et samarbeidstiltak. Bedriftene på møtet mente dette var et positivt tiltak og man ønsker å finne måter å kopiere opp og utvikle innholdsbrochuren videre. Brochure er et eksempel på at samarbeidstiltak som har fungert.

Utvikling av gårdsopplevelser

Bedriftene peker på at det finnes tre ulike gårdsopplevelser i dag rundt Valberg, og at det er mulig å utvikle gårdsopplevelsene videre. Gårdsopplevelsene har hest, mat og sau som basis. Man diskuterte på møtet om det er mulig å utvikle opplevelsene til å også ha en havdimensjon i seg.

Uværshule

Det er få tilpassede vinteropplevelser i Stamsund. En lavterskelopplevelse kan være å utvikle en uværshule. Bedriftene peker på at det er en gammel bunkers utenfor Stamsund som vil gi en ekstra historisk dimensjon til uværshula. Dette vil være både et godt tilbud for lokalbefolkningen, men også for turistene.

Alpinbakken som reiselivstilbud

Bedriftene ser et potensial i å utvikle alpinbakken i reiselivssammenheng. Dette kan være ved å utvikle og gjøre alpinbakken mer kjent blant turister, men samtidig ser de også muligheten for å drive aktiv produktutvikling mot alpinbakken. Bedriftene spør seg om det er mulig for overnattingsbedrifter å gi ut en "født med ski på beina-pakke" hos overnattingsbedriftene. Her kan de dele ut appelsin, kvikkklunsj og kakao for en tur i norsk skiterreng.

Sjøbasert samarbeidsprosjekt

Bedriftene har pekt på at de ønsker å utvikle et sjøbasert samarbeidsprodukt fordi dette passer inn i bedriftsstrukturen. Her kan man starte med overnatting på en historisk rorbu og få innblikk i hvordan fiskerne levde før. Overnattingen blir fulgt opp med en fisketur dagen etter hvor man bruker stedets lokale RIBer og med de lokale guidene på RIBene. Etter fisketuren vil man kunne levere fisken til en kokk. Mens man venter på middagen vil vi ha en vandring langs krigsminnene med de samme guidene som tok deg ut på fisketur. Til sist vil man få servert en utmerket lokal fiskerett med selvfisket fisk.

Valentinesprogram i Stamsund

I arbeidsmøtet ble det pekt på at Stamsund kunne utvikle et eget konsept for Valentines Day. Valentines er et konsept som i mindre grad blir utnyttet kommersielt i Lofoten, og dette gir et grunnlag for å arbeide med det lokale markedet. Tanken er at man kan kombinere en romantisk middag på Skjærbygga med overnatting og badstu på Live Lofoten. Her kan man utvikle to opplevelsestilbud som er mulig å bli med på. Det ene er par-yoga og det andre er å være med på et lynkurs i keramikk hvor man felles kan lage et produkt.

Yoga i midnattsol

Stamsund har et eget yogatilbud. Dette gjør at det kan utvikles nye typer tilbud rundt yoga. Blant annet går det an å kombinere yoga med de mange naturfenomene som finnes i Lofoten. Et nærliggende eksempel kan være midnattsolyoga hvor man gjør yogaøvelser i midnattsolen - og kanskje hvor lokasjonen for yogaøvelsene er spesielt valgt. Igjen passer dette godt inn blant de utpekte personas som Nord Norsk reiseliv jobber med "wellness spesialist"

Rokkvikoteren

Bedriftene har en ide om å lage en egen maskot for Stamsund. Dette skal være Rokkvikoteren (The Rock Weak Otter - en rocka, men sliten oter) som skal bidra til informasjon og identitet om stedet. Oteren representerer et lokalt dyr som for mange er ukjent, og det kan bli en egen liten attraksjon å gå langs veien ut mot Ure og speide etter oter - selv om oteren i mange tilfeller nok er vanskeligere å finne en nordlyset. Oteren skal kunne være et emblem som som kan brukes i informasjon, på tavler eller bilder av hvor ting er. Det kan også bygges videre på dette, og man kan lage "oteraktiviteter" hvor håndverkere eller kunstnere kan bygge videre på Rokkvikaoteren.

Havbad

Lokalt er Stamsund kjent for å ha en rekke dedikerte havbadere som bader i havet uavhengig av årstid og iallfall til en viss grad uavhengig av vær. Havbading er en aktivitet som er ukjent i turistsammenheng, men som også kan utvikles til en attraksjon på flere ulike måter. Tanken er nok noe spennig, men er samtidig original og ville vært et unikt tilbud i Stamsund. Det ville også bidra til å bygge opp under lokal kultur og identitet.

Plastposefritt fiskevær

Bedriftene mener det er realistisk å kunne arbeide mot et plastposefritt fiskevær. De mange kunstnerne kunne designet et motiv (f.eks Rokkvikoteren) som kunne vært en egen tøypose kun for Stamsund. Dette kunne bidratt til å skape aktivitet og interesse rundt miljøspørsmålet - samtidig som det kunne vært utviklet til et konkurransefortrinn og tiltrekke bevisste turister.

Videreutvikling av sommerprogrammet

Sommerprogrammet til E&G har vist seg å være et kjærkomment tilskudd til Stamsund. Programmet støtter opp om bolyst og skaper økt interesse fra tilreisende fra nær og fjern. Det er pekt på at kanskje kan dette utvikles videre til å bli en samarbeidsarena hvor kunstnere, teatre og håndverkere kan samarbeide i enda større grad enn de gjør i dag. Vi ser via vårt arbeid at sommerprogrammet representerer noe viktig for Stamsund.

Holmeturer

Utenfor Stamsund og langs hele innersida finnes en rekke holmer og skjær. Disse holmene kan utnyttes i kommersielt og samfunnsnyttig. Rent konkret har bedriftene et forslag om at det går ant å samarbeide mellom sjøturisme og kunstnere hvor man leder søppelplukkeekspedisjoner ut til øyene med formål om å plukke søppel og gjøre sightseeing. Dagen avsluttes hos en kunstner der man er med på å lage sin egen skulptur eller kunstverk av søppel.

De tusen svingers veg

Vi har tidligere i rapporten nevnt “konseptet” som i vårt produktutviklingsmøte endte opp med å bli kalt “De tusen svingers vei.” De tusen svingers veg går fra Stamsund og til Ure, Steine og Valberg. Dette gir grunnlag til flere dagsturer eller en sammenhengende sykkeltur på innersida av Vestvågøy. Her er ideen at man ved å bygge et felles konseptnavn kan integrere tjenester og produkter fra hverandre inn i en større helhet. En slik sykkeltur kan også involvere overnatting da det finnes overnattingstilbud både Steine, Ure og i Rolvsfjorden. Dette kan være en sykkelrute med stopp og avslutning i Stamsund eller det kan være andre former for samarbeid som inkluderer bedriftene langs Valbergsveien

RIB-turer til Valberg

Tradisjonelt sett er det svært populært å legge RIB-turene til Vestfjorden eller til Yttersida av Lofoten. Dette mye på grunn av den spektakulære naturen eller fiske- og opplevelsesmulighetene i Vestfjorden. Langs Valberg er det imidlertid mange tilbydere av turer og det er mulig å tenke seg at RIB-turene kan kombineres med opplevelsestilbud langs kysten av Valberg. Det er ikke sett spesielt på mulighetene til å gå i land, men langs “fjæra” på innersida finnes det bl.a. kafe på Ure, 2 gårdsutsalg, hundekjøring, hesteridning og mindre håndverksutsalg. Ved å kombinere turene får man et større kundegrunnlag hos bedriftene som tilbyr opplevelser- og produkter langs veien, men man kan også samarbeide med overnattingsbedriftene for å øke kundegrunnlaget.

Muligheter og konkurransefortrinn

Som destinasjon har Stamsund sine utfordringer og muligheter. Mulighetene finnes i mange former, men vi har prøvd å peke på noen av de mest sentrale mulighetene vi har fått oppgitt i samtaler med bedriftene.

Sentralt og midt i Lofoten

Stamsund ligger midt i Lofoten og har kort vei til attraksjoner både i Svolvær og på Å. Rent geografisk er det en av de beste beliggenhetene for å se hele Lofoten. Det er ca. 1 time kjøring til Å og ca. 1 time kjøring til Svolvær. I tillegg ligger Stamsund 10 - 15 minutter unna flyplass og regionsenteret Leknes. Hurtigruteankomstene gjør også at Stamsund ligger godt til for folk som ønsker å besøke Lofoten.

Naturomgivelser

Flere av aktørene trekker frem omgivelsene og naturen som et av fortrinnene til Stamsund. De trekker frem at til tross for at de mangler de kjente fjellene er det like spennende fjell i Stamsund som noe sted i Lofoten. Dessuten mener mange at det teller positivt inn at fjellene i Stamsund har et noe mindre tilgang av folk enn vi ser på de mest populære fjellturene. Mange av bedriftene vi har snakket med opplyser at naturen er en viktig grunn til at folk besøker Stamsund.

Et rikt kulturliv

Kulturlivet er grundig omtalt i denne rapporten. Igjen er det viktig å peke på at fremveksten av kultur på Stamsund er unikt i Lofoten. Dette gjør at Stamsund har en egenart du ikke finner noe annet sted i Lofoten, og knapt nok finner noe annet sted i Nord-Norge. Utfordringen er at denne

egenarten i dag er noe skjult. Dette er en styrke som idag er et uutnyttet potensiale. Samtidig er vårt inntrykk at kulturlivet bidrar til å skape bolyst og entusiasme rundt Stamsund.

Sammensetningen i Stamsund også kan bidra til å skape et reiselivstilbud rettet mot familier. Det er i dag få steder i Lofoten som retter seg mot familieturisme, og dette kan være en posisjon å ta for Stamsund enten som et dagsreisemål eller som et reisemål rettet mot de som skal finne et sted å bo i Lofoten.

Teatrenes kjernevirksomhet er i stor grad basert på en eller annen form for produksjon av teater enten selv eller på vegne av andre. Teater er et åpenbart produkt som kan være interessant for reisende, men flere av de vi snakker om har pekt spesielt på at det hadde vært interessant å få teatrene involvert på flere måter som ikke nødvendigvis er teaterforestillinger. Dette kan være workshops rundt å lage dukker, lære å lage teater, guidede turer i teatrene eller happenings rundt teater. Dette kan være produkter som er mer gjennomførbart i løpet av en sommer og trenger heller ikke nødvendigvis å involvere teatrene direkte - selv om det er naturlig at man samarbeider om slike tiltak.

Et levende fiskevær

Stamsund er et levende fiskevær med industritradisjoner. Dette er også noe som er relativt unikt i Lofoten. Graden av industrialisering og størrelsen av det som foregikk overgår langt på vei de fleste fiskevær i Lofoten. Fiskeindustrien er ikke like "altoppslukende" idag, men er likevel et av de mest sentrale elementene i Stamsund. Dette gjør at Stamsund ikke bare har en unik historie, men også har en unik nåtid. Historien om væreierne, industriframveksten, trålerne, depresjonen på 90-tallet, Kjell-Inge Røkke, de gamle historiske husene og etableringen av teatrene er alle en del av den sentrale historien om Stamsund

Samtidig er ikke dette bare historie, men en sentral del av nåtiden. Lerøy har nettopp gjort storstilte investeringer på "fileten" som betyr at fiskeindustri vil være sentral i mange år fremover. Stamsund også en etablert fiskerihavn med en betydelig hjemmeflåte, og reneste Klondyke under vinterfiske. Turistene spiser på "Feskarheimen" og ver en del av hele atmosfæren rundt stedet. Atmosfæren stereotypet beskrives som en kakofoni av hardbarkete kystfiskere, hardtarbeidende industriarbeidere og dandy kunstnere. Selv om du kanskje må

innse at den du tror er en dandy skuespiller kanskje bare er en lokal fisker som har vokst opp sammen med kunstmalere, dukkemakere og pottemakere.

Slålombakke

I Lofoten finnes det to slålåmbakker. Det finnes en i Svolvær og en i Stamsund. Slålombakkene er et populært tiltak for lokalbefolkningen og er i dagene med snø i bakken et av de mest brukte rekreasjonstilbudene i Vestvågøy. Slålombakken i Stamsund har tatt en posisjon som er langt større enn bare en lokal bakke i Stamsund, og trekker folk fra hele Vest-Lofoten.

Vinterturismen i Lofoten er økende, og baserer seg mye på nordlysturisme, toppturer og fototurisme. Den tradisjonelle skiturismen har hatt liten plass i “den nye” vinterturismen i Lofoten. Dette er naturlig på grunn av snøfattige vintere og ustabile skiforhold. Likevel er har slålombakken et betydelig potensiale som et supplement for hovedaktivitetene til nordlys, topptur og foto. Dette betinger sannsynligvis at det er mulig å leie utstyr og kan også utvikles via småskala opplevelsestilbud. Da kan slålombakken brukes som et opplevelsesprodukt som kan supplere den tradisjonelle nordlysturismen og være med på å gjøre Stamsund til en mer aktuell destinasjon for vinterturistene enn det er idag. Det vil være muligheten til å samarbeide tettere med turoperatører - dersom det er ønskelig for de som drifter slålombakken.

Burekka

Burekka blir trukket frem som en “skjult perle” i Stamsund. Lite synlig fra veien, men når man vet hva man ser etter er dette et av de fremste stedlige attraksjonene. De som har drevet reiseliv lenge i Stamsund har pekt på at Burekka var en større attraksjon tidligere, og at det er færre folk som kommer til Stamsund for å se burekka. Noe av dette forklares med at området er delvis privatisert og at det ikke er en helhetlig attraksjon på samme måte som tidligere. Samtidig har Live Lofoten gjort et arbeid på å få i bruk flere av buene til kortidsutleie.

Advent og jul

Det er pekt på at tida rundt advent og jul tradisjonelt har vært ei tid for samarbeid mellom bedriftene, og det har vært ulike typer samarbeid. Det har vært pekt på ulike arrangementer og julemesser. Dersom man hadde greid å samle alle håndverksbedriftene i Valberg og på Stamsund ville man ha hatt et ganske variert tilbud til en julemesse. Samtidig er det også pekt på andre aktiviteter rundt jul hvor det har vært samarbeid. Selv om flere peker på at de ikke føler de har fått “dreisen” på samarbeidet opplever vi at dette er en tradisjon i Stamsund. En slik tradisjon er sannsynligvis enklere å bygge videre på enn å starte noe helt nytt. Flere av bedriftene peker på utviklingen av et bedriftsnettverk i Henningsvær, og at fra langt tilbake har det vært et samarbeid som likner det på Henningsvær rundt juletider. Bedriftene oppgir at dette er en tradisjon, men flere peker på at de ikke ønsker den samme intensive turismen som Henningsvær har deler av året.

Utfordringer

Ulike steder har ulike utfordringer for utviklinga av reiseliv. Vi har prøvd å finne ut hva som særpreger utfordringene i Stamsund. Stamsund har åpenbart et reiseliv som i stor grad er i støpeskjeen, samtidig som de ligger i en av Norges mest turistrike regioner. Man kan se det i seg selv vil være en av utfordringene: Å få turistene til å stoppe opp i Stamsund. Her er noen av utfordringene vi har identifisert:

Få bookbare opplevelser

Stamsund har få bookbare opplevelser, men det finnes flere aktører som har muligheten til å lage bookbare opplevelser. Å utvikle bookbare opplevelser i dag er mer og mer lavterskel, og dette gir muligheten for å utvikle reiselivet på en måte hvor de bookbare opplevelsene i større grad er småskala eller hvor opplevelsen er en sidevirksomhet. Dette gir store muligheter i Stamsund for håndverkere, kunstnere og reiselivsaktører til å både utvikle disse enkle opplevelsene, men også å bruke bookbare opplevelser til å skape enkle samarbeid.

Lofoten Matpark har tidligere, med hell, samarbeidet med reiselivsaktører for å skaffe mer bookbare tilbud og kunnskapen som er opparbeidet er lett overførbart til Stamsund.

Samhandling mellom aktørene

Stamsund har en utfordring med lite samarbeid og tidvis dårlig samhandling mellom aktørene. Dette kommer frem i samtaler med flere av bedriftene. Vi tror at for å utvikle samarbeidet mellom aktørene videre må man utvikle samarbeidet på stedet. Vi har ikke funnet noen gode grunner til at samarbeidet skal være vanskelig, men ser at bedriftene er relativt forskjellige og at man har ulikt fokus på hva som gjelder samarbeid.

Samtidig virker det som den store majoriteten er interessert i å utvikle samarbeid på tvers av bedriftene. Det er fullt mulig å bygge opp gode samarbeidsrelasjoner mellom bedriftene og samtidig få til å til gode samarbeidsløsninger. Imidlertid ser vi det fornuftig at dette må skje litt gradvis. Det virker også som om bedriftene kan ha behov for å gjennomføre enkle prosesser rettet mot ulike tema eller problemstillinger. Imidlertid vil vi ikke på det nåværende tidspunkt anbefale noe storstilt satsing eller helhetlig samarbeid. Vi tror derimot at små arenaer for samhandling og temamøter kan være en løsning for å følge opp et spennende sted og spennende bedrifter. Bedriftene og miljøet i Stamsund har et stort potensial for samhandling, nyetableringer og vekst i arbeidsplasser.

Maksimal utnyttelse av hurtigrutedriften

Hurtigruten har to daglige anløp hvorav begge ligger på dagtid - om enn noe sent på døgnet. Dette er et potensielt uutnyttet ressursgrunnlag i Stamsund for reiselivsbedriftene. I samtale med de bedriftene som har vært lengst i Stamsund fortelles det om hvordan avgangen i Stamsund har blitt innskrenket og hvordan nye regler for ilandstigning har vært med på at turistene i dag nesten ikke har tid til å besøke lokalsamfunnet.

Spesielt innføringen av elektronisk registrering når har ført til at turistene bruker langt lengre tid enn tidligere på å gå av båten. Dette gjør at turistene i dag ikke har tid til å besøke fiskeværer - ikke engang Galleri 2 som ligger 100 meter fra hurtigrutekaia greier lenger å få inn gjester fra hurtigruten. Galleri 2 forteller at tidligere hadde de gjester som tok seg tid til å besøke galleriet selv om det hadde dårlig tid, men etter at avgangsregistreringa på hurtigruta kom er det langt mindre gjester.

I samtale med bedriftene er det klarlagt at det finnes to måter å endre denne adferden på. Det ene er å endre avgangstidene, mens det andre er å tilpasse logistikk slik at turister har muligheten til å være i fiskeværer over lengre tid. Det siste er sannsynligvis mest hensiktsmessig og enklest å gjennomføre. En kan tenke seg at et viktig tiltak for å øke tilgangen til turister på kveldstid er å sette opp en kveldsbuss mellom Stamsund og Svolvær. Imidlertid krever dette også at Stamsund utvikler seg til et sted hvor det er attraktivt å gå i land. Da kreves det bespisning hele året og det kreves opplevelser og aktiviteter som gjør at det gir mening å gå på land i Stamsund. Ikke minst kreves det koordinering med hurtigruten rundt utvikling av hurtigruteavgangene.

Mer fokus på kulturturisme

Flere bedrifter i Stamsund ønsker et sterkere fokus på kulturturisme i Lofoten. Bedriftene mener at det er et sterkt fokus på naturturisme idag. Bedriftene peker på at Lofoten har sterke miljø på

kultur, og også har en rik kulturhistorie å høste fra. Noen av bedriftene vi har snakket med føler at kulturturisme blir prioritert bort i kampen om oppmerksomheten, og peker samtidig på at Lofoten har behov for å øke kvalitet og betalingsvilje, og ikke nødvendigvis å øke kapasitet.

Lavere kulturaktivitet på sommeren

Noen av bedriftene peker på at det er lavere aktivitet, spesielt på teatrene på sommeren. Samtidig er dette en aktivitet som har vært i endring, og E&G har blant annet utviklet et sommerprogram. I samtaler med teatrene har vi også forståelse for at måten de jobber på gjør det noe utfordrende å utvikle teater på sommeren. Flere av teatrene har et formål som ligger langt unna å være en turistattraksjon, og derfor ser vi at aktivitet på sommeren kan være mindre attraktivt på sommeren enn resten av året. Teatrene er imidlertid positiv til å bidra i utviklingen av Stamsund, og det er sannsynlig at det går ant å finne interessante tiltak. Man trenger ikke nødvendigvis å tenke tradisjonelt teater, men kanskje kan det være mulig å ha teaterrelaterte aktiviteter som både formidler informasjon om dukketeater, teater og kunst. Bakgrunnen for ønsket er at dette vil være en “reason to go” og vil skape et større tilfang av turister.

Anbefalinger til videre arbeid

Stamsund er et spennende og unikt fiskevær i Lofoten. Mye på grunn av sin blanding av kultur og tradisjonelle næringer. Som flere som har arbeidet med Stamsund stiller vi oss bak påstanden at Stamsund er rart og fantastisk. Av tettstedene i Vestvågøy Kommune er sannsynligvis Stamsund det steder som har størst potensiale for utvikling av reiseliv.

Samtidig som det ligger et potensiale på å utvikle reiseliv i Stamsund er stedet så mye mer enn bare et reisemål. Hele Stamsunds identitet ligger i det (for mange) litt rare og eksentriske som kombineres med den en traust eim av fisk og industri. Derfor er det åpenbart at det reiselivet som utvikles i Stamsund har potensiale til å både være annerledes og henvende seg til andre grupper enn de som allerede er Lofotens “mainstream” turist. Så er det slik at dersom reiselivet skal bygge på Stamsunds særegenheter må man også ta hensyn til dette i den videre utviklingen slik at rarheten kan tas vare på. Nå er selvfølgelig uansett “identiteten” til Stamsund mye mer kompleks og mangfoldig enn det som kan oppsummeres i en rapport.

Vi mener det i løpet av arbeidet har kommet opp noen spennende momenter som man bør se på videre. Flere av tiltakene rundt produktutvikling er på et lite kompleks nivå, og vil kunne være et godt fundament for videre arbeid. Det bør også gjøres tiltak for å utvikle arenaer lokalt i Stamsund hvor bedrifter i større grad kan møtes og diskutere samarbeid og utfordringer. Disse arenaene bør inkludere både kreative næringer og reiseliv.

Utfordringene i Stamsund ligger først og fremst i koordinering og ansvarsforhold. Erfaringer fra tidligere arbeid og via vårt arbeid ser vi at ansvaret for å utvikle helhetlige arbeid i Stamsund er uklart. Det finnes ingen naturlige bedrifter som er midtpunktet i reiselivet i Stamsund, og det betyr også at behovet for koordinering er sterkt. En slik koordinering kan gjøres via innleie av denne typen tjenester fra Lofoten Matpark eller Fabrikken Næringshage, men på det nåværende tidspunkt kan det virke uhensiktsmessig. Mangelen på samarbeid, og at det synes som om noen bedrifter ikke samarbeider godt, kan være et usikkerhetsmoment i det videre arbeidet med å utvikle Stamsund

Vi anbefaler derfor at det videre samarbeidet utvikles i småskala og med helt konkrete prosjekter. På grunn av flere mislykkede samarbeidsforsøk og også flere utviklingsarbeid som ikke har ført noe sted tror Lofoten Matpark at det å være konkret i det videre arbeidet, og det å ikke være for ambisiøs er viktig.

Det bør også brukes ressurser på å utvikle arenaer for de kreative næringene og for reiselivsnæringa. Slik arenaer kan brukes for å ta opp ulike problemstillinger, men også være en katalysator for prosjektideer.

Vi mener at Stamsund har et potensiale for å kunne kvalifisere seg til bedriftsnettverkstøtte fra Innovasjon Norge på sikt, men vi anbefaler at bedriftene i første omgang arbeider med samarbeidsprosjekter. Vi tror dette vil bidra til å utvikle kontakt, tillit og forståelse hos bedriftene. Noen av produktideene som har kommet opp i vårt arbeid er av en slik art at det er mulig å starte med nå, og det behøves ikke nødvendigvis store prosjekt for å finansiere opp denne type tiltak. På sikt har vi tro på at bedriftene i Stamsund vil bli bedre kjent og vil være i stand til å ta ganske store oppgaver på vegne av lokalsamfunn, kulturmiljø og reiseliv. I likhet med at Rom ikke ble bygd på en dag tror vi heller ikke at Stamsund bør gå i gang med sitt Colosseum riktig enda. Men bedriftene oppfordres og utfordres til å gjennomføre samarbeidstiltak - gjerne i samarbeid med Lofoten Matpark der det er naturlig og der det finnes finansiering.

Vi ønsker alle aktørene i Stamsund lykke til videre. I løpet av vårt arbeid i Stamsund har også Lofoten Matpark blitt litt rarere og litt mer fantastisk.

Og vi har lært: Stamsund er ikke et sted, men en tilstand.

Lykke til!